

Primera línia de defensa

Composta principalment per les unitats de negoci i els centres corporatius, entre els quals destaquen les unitats de la Direcció de Gestió de Riscos, de la Direcció Financera i de la Direcció de Tresoreria i Mercat de Capitals. La primera línia de defensa és responsable de la gestió dels riscos inherents a la seva activitat, bàsicament en l'admissió, el seguiment, el mesurament i la valoració d'aquests riscos i dels processos corresponents.

Són els responsables de la implementació d'accions correctives per posar remei a deficiències en els seus processos i controls. Les funcions que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Mantenir els controls interns efectius i executar procediments d'avaluació i control de riscos en el seu dia a dia.
- Identificar, avaluar, controlar i mitigar els seus riscos, complint amb polítiques i procediments interns establerts i assegurant que les activitats són consistents amb els seus propòsits i objectius.
- Implantar processos adequats de gestió i supervisió per assegurar el compliment normatiu i que facin èmfasi en errors de control, processos inadequats i esdeveniments inesperats.

Segona línia de defensa, composta fonamentalment per:

- La funció de control de risc, independent de la primera línia de defensa i responsable de la valoració, el seguiment i el control de tots els riscos rellevants del grup i de la presentació d'informació sobre aquests riscos.
- La funció de validació interna, responsable de revisar que aquests models funcionen tal com estava previst i que els resultats obtinguts són adequats per als diferents usos a què s'apliquen, tant interns com reguladors.
- La Direcció de Compliment Normatiu, Responsabilitat Social Corporativa i Govern Corporatiu, que té com a objectiu minimitzar la possibilitat que es produeixin incompliments normatius i assegurar que els que es puguin produir són identificats, reportats i solucionats amb diligència i que s'implanten les mesures preventives adequades.
- La Direcció d'IT Control, que té com a objectiu identificar les situacions de risc associades a l'ús de la tecnologia, en l'àmbit de qualsevol unitat, que puguin derivar en risc operacional o reputacional per al grup, promoure entre les unitats del grup la formació i el suport necessaris perquè les unitats puguin resoldre les situacions de risc associat a les responsabilitats i actuacions del seu àmbit i traslladar a la Direcció de Risc Operacional del grup, de manera independent, els riscos residuals rellevants que no hagin pogut ser coberts pels controls implantats.

En termes generals, la segona línia de defensa assegura que la primera línia de defensa està ben dissenyada, compleix amb les funcions assignades i l'aconsella per a la seva millora contínua. Les funcions essencials que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Proposar el marc de gestió de riscos.
- Guiar i assegurar l'aplicació de les polítiques de riscos, definint responsabilitats i objectius per a la seva implementació efectiva.
- Verificar el compliment de la normativa aplicable al grup en el desenvolupament dels seus negocis.
- Proveir d'infraestructura tecnològica per a la gestió, el mesurament i el control dels riscos.
- Analitzar i contrastar incidents existents i futurs mitjançant la revisió de la informació.
- Identificar canvis en la gana de risc subjacent de l'organització.
- Col·laborar amb l'equip directiu per desenvolupar processos i controls de gestió de riscos.

Tercera línia de defensa

- Auditoria Interna desenvolupa una activitat de verificació i assessorament independent i objectiva, que es guia per una filosofia d'afegir valor i ajudar el grup a complir els seus objectius.
- Assisteix el grup en el compliment dels seus objectius aportant un enfocament sistemàtic i disciplinat per avaluar la suficiència i eficàcia dels processos de govern i de les activitats de gestió del risc i de control intern en l'organització.

Gestió i seguiment dels riscos més rellevants

Risc de crèdit

Definició

El risc de crèdit sorgeix davant l'eventualitat que es generin pèrdues per incompliment de les obligacions de pagament per part dels acreditats, així com pèrdues de valor pel simple deteriorament de la qualitat creditícia d'aquests.

Marc de gestió del risc de crèdit

Admissió i seguiment

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

El Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en diferents nivells de decisió. La implementació d'un control de les atribucions en els suports d'admissió permet que la delegació establerta per a cada

nivell es basi en la pèrdua esperada calculada per a cada una de les operacions d'empreses presentades.

Amb la finalitat d'optimitzar les possibilitats de negoci amb cada client i garantir un grau de seguretat suficient, la responsabilitat tant en l'admissió del risc com en el seu seguiment està compartida entre el gestor de negoci i l'analista de riscos, cosa que, mitjançant una comunicació eficaç, permet una visió integral de la situació de cada client per part dels seus responsables.

El gestor duu a terme un seguiment operatiu que sorgeix del contacte directe amb el client i la gestió de la seva operativa diària, mentre que l'analista de riscos aporta la part més sistemàtica, derivada de la seva especialització.

L'establiment de metodologies avançades de gestió del risc (adaptades al Nou Acord de Capital de Basilea – NACB– i a les millors pràctiques) permet obtenir avantatges en la gestió dels riscos, ja que possibilita una política proactiva a partir de la seva identificació. En aquest sentit, cal ressaltar l'ús d'eines de qualificació com el ràting per a acreditats empreses o l'*scoring* per a particulars, així com indicadors d'alertes avançades per al seguiment dels riscos.

L'anàlisi d'indicadors i alertes avançades i també les revisions del ràting permeten mesurar contínuament la bondat del risc contret d'una manera integrada. L'establiment de procediments eficients de gestió dels riscos vius també permet obtenir avantatges en la gestió de riscos vençuts, ja que possibilita una política proactiva a partir de la identificació precoç dels casos amb tendència a convertir-se en morosos.

El sistema d'alertes d'anticipació permet mesurar de manera integrada la bondat del risc contret i el seu traspass a especialistes en la gestió de recobriment, els quals determinen els diferents tipus de procediments que convé aplicar. En aquest sentit, a partir de riscos superiors a cert límit i segons taxes de morositat prevista, s'estableixen grups o categories per al seu tractament diferenciat. S'ocupen d'aquestes alertes el gestor de negoci i l'analista de risc de manera complementària.

Gestió del risc irregular

Durant les fases de debilitat del cicle econòmic, en general els refinançaments o les reestructuracions de deute són tècniques de gestió del risc que presenten més rellevància. L'objectiu del banc és que, amb deutors o acreditats que presentin o es prevegi que puguin presentar dificultats financeres per atendre les seves obligacions de pagament en els termes contractuals, es faciliti la devolució del deute per reduir al màxim la probabilitat d'impagament. L'entitat en concret té establertes unes polítiques comunes, així

com uns procediments d'aprovació, seguiment i control dels possibles processos de refinançament o reestructuració de deute, i les més rellevants són les següents:

- Disposar d'un historial de compliment del prestatari prou extens i una voluntat manifesta de pagament, avaluant la temporalitat de les dificultats financeres per les quals passa el client.
- Condicions de refinançament o reestructuració que se sustentin en un esquema de pagaments realista i d'acord amb la capacitat de pagament actual i previsible de l'acreditat, per tal d'evitar el trasllat de problemes al futur.
- Si es tracta d'aportació de noves garanties, aquestes s'hauran de considerar com una font secundària i excepcional de recuperació del deute, i evitar el perjudici de les existents. En qualsevol cas, s'hauran de liquidar els interessos ordinaris meritats fins a la data del refinançament.
- Limitació de períodes dilatats de carència.

El grup porta a terme un seguiment continu del compliment de les condicions establertes i del compliment d'aquestes polítiques.

El grup Banc Sabadell disposa d'un model avançat de gestió del risc irregular per gestionar la cartera d'actius deteriorats. L'objectiu en la gestió del risc irregular és trobar la millor solució per al client amb els primers símptomes de deteriorament, de manera que es redueixi l'entrada en mora dels clients en dificultats, s'asseguri la gestió intensiva i s'evitin temps morts entre les diferents fases.*

* Per a més informació quantitativa vegeu la nota 4 "Risc de crèdit: Operacions de refinançament i reestructuració".

Gestió del risc de crèdit immobiliari

El grup, dins la política general de riscos i en particular la relativa al sector de la construcció i la promoció immobiliària, té establerta una sèrie de polítiques específiques pel que fa a mitigació de riscos.

La mesura principal que es porta a terme és el seguiment continu del risc i la revaluació de la viabilitat financera de l'acreditat en la nova situació conjuntural. En cas que aquesta sigui satisfactòria, la relació prossegueix en els termes previstos, i s'adopten nous compromisos en cas que aquests permetin una major adaptació a les noves circumstàncies.

La política que cal aplicar depèn, en cada cas, del tipus d'actiu que s'està finançant. Per a les promocions acabades es duen a terme accions de suport a la comercialització a través dels canals de distribució del grup, fixant un preu competitiu que permeti activar les transaccions i possibilitant l'accés a finançament per als compradors finals, sempre que compleixin els requisits de risc. En les promocions en curs, l'objectiu bàsic és la seva finalització, sempre que les expectatives de mercat a curt o mitjà termini puguin absorbir l'oferta d'habitatges resultant.

En els finançaments de sòl, es tenen en compte igualment les possibilitats de comercialització dels futurs habitatges abans de finançar-ne la construcció.

En cas que de l'anàlisi i el seguiment que es faci no s'entrevegi una viabilitat raonable, es recorre al mecanisme de la dació en pagament i/o a la compra d'actius.

Quan no és possible cap d'aquestes solucions es recorre a la via judicial i a la posterior adjudicació dels actius.

Tots els actius que a través de la dació en pagament, compra o per la via judicial s'adjudica el grup per assegurar el cobrament o executar altres millores creditícies són principalment actius materials adjudicats que han estat rebuts pels prestataris i altres deutors del banc per satisfer actius financers que representen drets de cobrament davant d'aquells, i es gestionen de manera activa amb el principal objectiu de la desinversió.

En funció del grau de maduració dels actius immobiliaris, s'han establert tres línies estratègiques d'actuació:

1 Comercialització

Es disposa de diferents mecanismes de comercialització per a la venda del producte acabat (habitatges, locals comercials, naus industrials, places d'aparcament, etc.) a través de diferents canals de distribució i agents comercials, en funció de la tipologia, l'estat, la localització i l'estat de conservació. El portal immobiliari www.solvía.es és un factor fonamental en aquesta estratègia.

2 Mobilització

Davant un escenari de gran dificultat de venda de solars finalistes i obres en curs, s'ha adoptat l'estratègia de mobilització d'aquests actius immobiliaris per donar liquiditat als solars finalistes i s'han creat diferents mecanismes de mobilització d'actius:

- Programa de col·laboració amb promotors immobiliaris: aportació de solars en zones amb demanda d'habitatges perquè els promotors desenvolupin i venguin les promocions.
- Programa d'inversors: desenvolupament de projectes immobiliaris terciaris amb la participació d'inversors.
- Programa d'habitatge protegit: desenvolupament de promocions d'habitatges de protecció oficial per a lloguer i posterior venda de les promocions llogades.

3 Gestió urbanística

Per als sòls no finalistes és imprescindible consolidar els seus drets urbanístics basant-se en la gestió urbanística, cosa que constitueix un important mecanisme de posada en valor i la clau de qualsevol posterior desenvolupament i venda.

En el cas de nous finançaments de promocions immobiliàries, s'estableix un conjunt de criteris adaptats al tipus de negoci concret, fonamentalment a les diferents fases del procés de maduració del projecte i a la situació actual del mercat. Així mateix, hi ha un circuit de seguiment d'aquest tipus de risc especialitzat, gestionat per especialistes de negoci i de risc, que controla les diverses alertes establertes i el comportament del client en les diferents fases de finançament, de manera que es regula la disposició de les facilitats concedides a mesura que es va acreditant un avenç en les obres.

El grup, atesa la rellevància que va tenir en el passat assolir una elevada concentració en aquest risc, disposa d'una mètrica del RAS de primer nivell que estableix un nivell màxim de concentració en termes de mètrica de concentració en promoció en funció del Tier 1 d'Espanya. Aquesta mètrica es monitora mensualment i es reporta al Comitè Tècnic de Riscos, la Comissió de Riscos i el Consell d'Administració.

Finalment, cal destacar que des de la Direcció de Control de Riscos, en col·laboració amb les direccions de Negoci i de Riscos, es fa un seguiment periòdic de l'adequació

dels nous finançaments al marc promotor, en què es revisa el compliment de les polítiques i de l'assignació d'actius. Aquest seguiment és elevat al Comitè Tècnic de Riscos per a la seva informació.*

Models de gestió de riscos

Ràting

Els riscos de crèdit contrets amb empreses, promotors, projectes de finançament especialitzat, entitats financeres i països es qualifiquen mitjançant un sistema de ràting basat en factors predictius i l'estimació interna de la seva probabilitat d'impagament.

El model de ràting es revisa anualment basant-se en l'anàlisi del comportament de la morositat real. A cada nivell de ràting intern se li assigna una taxa de morositat anticipada que, al seu torn, permet la comparació homogènia respecte a altres segments i a les qualificacions d'agències externes mitjançant una escala mestra (G5).

Scoring

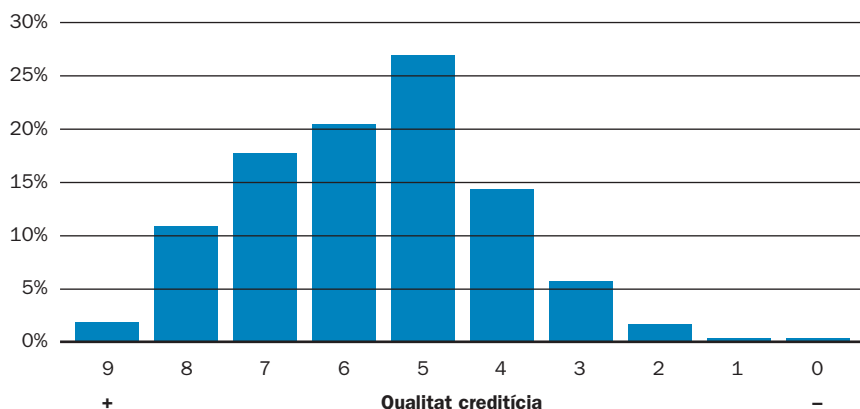
En termes generals, els riscos crediticis contrets amb particulars es qualifiquen mitjançant sistemes de *scoring* basats també en la modelització quantitativa de dades estadístiques històriques, que detecten els factors predictius rellevants. En aquelles àrees geogràfiques en què hi ha *scoring*, es divideix en dos tipus:

Scoring de comportament: el sistema classifica automàticament tots els clients a partir de la informació de la seva operativa i de cadascun dels productes. Les seves aplicacions se centren en concessió d'operacions, assignació de límit de descobert en compte (autoritzat), campanyes comercials, seguiment i segmentació en els processos de reclamacions i/o recobraments.

Scoring reactiu: s'utilitza per avaluar propostes de préstecs al consum, hipotecaris i targetes. Una vegada incorporades totes les dades de l'operació, el sistema emet un resultat basant-se en l'estimació de capacitat d'endeutament, el perfil financer i, si escau, el nivell dels actius en garantia.

En cas que no hi hagi un sistema de *scoring*, aquest queda substituït per anàlisis individualitzades complementades amb polítiques (G6).

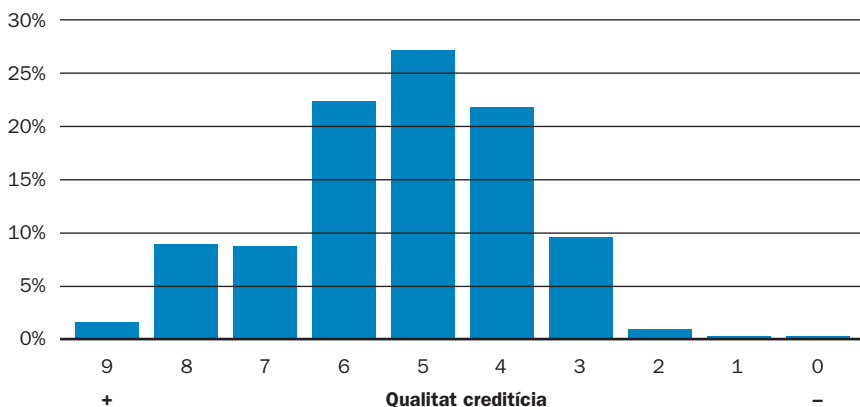
% EAD*

G5 Distribució per ràting de la cartera d'empreses

* EAD (exposure at default)
exposició en el moment d'incumpliment

% EAD*

G6 Distribució per *scoring* de la cartera de particulars

* EAD (exposure at default)
exposició en el moment d'incumpliment

* Per a més informació quantitativa vegeu la nota 4 "Risc de crèdit: Concentració de riscos, exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària".

Eines d'alertes

Tant per al segment d'empreses com per al de particulars, en termes generals, el grup Banc Sabadell disposa d'un sistema d'alertes, o bé individuals o bé models avançats d'alertes primerenques, que, basades en factors de comportament de les fonts d'informació disponibles (ràting o *scoring*, fitxa client, balanços, CIRBE, informació sectorial, operativa, etc.), modelitzen el mesurament del risc que implica el client a curt termini (anticipació a l'entrada en mora), de manera que s'obté una alta predictibilitat en la detecció de morosos potencials. La puntuació, que s'obté automàticament, s'integra en l'entorn de seguiment com

un dels *inputs* bàsics en el seguiment del risc de particulars i empreses.

Aquest sistema d'alertes permet:

- Millora de l'eficiència, perquè focalitza el seguiment en els clients amb una puntuació pitjor (punts de tall diferenciats per grups).
- Anticipació en la gestió per qualsevol empitjorament del client (canvi de puntuació, noves alertes greus, etc.).
- Control periòdic dels clients que es mantenen en la mateixa situació i han estat analitzats per l'Equip Bàsic de Gestió.

Exposició al risc de crèdit

Creixement del crèdit *performing*, tant en l'àmbit del grup com d'ex-TSB, en un entorn cada vegada més competitiu.

Els actius problemàtics s'han reduït per sobre del que preveu el pla de negoci.

En milions d'euros

	2016		
	Negocis a Espanya	Negocis a l'estranger	Total
Exposició al risc de crèdit			
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	6.698,32	4.989,93	11.688,25
Derivats	1.642,55	191,94	1.834,49
Valors representatius de deute	21,16	4,12	0,03
Bancs centrals	—	—	—
Administracions públiques	19.450,97	3.426,32	22,88
Entitats de crèdit	612,73	319,36	0,93
D'altres sectors	1.099,86	379,17	1,48
<i>Del qual: Actius dubtosos</i>	9,03	—	0,01
Préstecs i bestretes	106,93	47,46	0,15
Bancs centrals	—	66,23	0,07
Administracions públiques	9.630,50	125,38	9,76
Entitats de crèdit	3.434,76	797,69	4,23
D'altres sectors	93.864,14	46.475,19	140,34
<i>Del qual: Actius dubtosos</i>	9.411,04	230,85	9,64
Derivats - comptabilitat de cobertures	413,32	121,84	0,54
Garanties concedides	8.314,59	214,76	8,53
Compromisos contingents concedits	17.762,58	7.446,10	25,21
Total	162.924,34	64.553,90	227.478,24

T1

Els actius financers exposats al risc de crèdit per carteres, tipus de contrapart i instruments, així com àrees en què el risc s'ha generat són, al final de cada exercici, els que tot seguit es mostren mitjançant el seu import comptable, com a expressió del màxim nivell d'exposició al risc de crèdit incorregut, ja que reflecteix el màxim nivell de deute de l'acreditat en la data a què es refereixen (T1).

El grup també manté garanties i compromisos continents concedits amb acreditats, materialitzats mitjançant la constitució de garanties prestades o compromisos inherents en els contractes de crèdit fins a un nivell o límit de disponibilitat que assegura el finançament al client quan ho requereixi. Aquestes facilitats suposen també l'assumpció de risc de crèdit i estan subjectes als mateixos sistemes de gestió i seguiment descrits anteriorment.

Al valor de l'exposició al risc de crèdit descrit anteriorment no se li ha deduït l'import de les garanties reals ni altres millores creditícies rebudes per assegurar-ne el compliment, d'ús comú en els tipus d'instruments financers gestionats per l'entitat.

El gràfic G7 mostra la distribució del risc de crèdit entre els diferents segments i carteres del grup.

Mitigació del risc de crèdit

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

Normalment, aquestes corresponen a garanties de tipus real, majoritàriament hipotecàries d'immobles destinats a habitatge, acabats o en construcció. L'entitat també accepta, encara que en menor grau, un altre tipus de garanties reals, com ara hipotecàries sobre immobles locals, naus industrials, etc., així com actius financers. Una altra tècnica de mitigació del risc de crèdit habitualment usada per l'entitat és l'acceptació d'aval, en aquest cas condicionada al fet que l'avalador presenti una solvència contrastada.

Totes aquestes tècniques de mitigació s'estableixen assegurant-ne la certesa jurídica, és a dir, amb contractes legals que vinculen totes les parts i permeten la seva exigibilitat legal en totes les jurisdiccions pertinents per assegurar en tot moment la possibilitat de liquidació de la garantia. Tot el procés està subjecte a un control intern d'adequació legal dels contractes, i es poden utilitzar opinions legals d'especialistes internacionals quan els

contractes s'estableixen mitjançant legislació estrangera. Les garanties reals es formalitzen davant de notari a través de document públic, a l'efecte de poder adquirir eficàcia davant de tercers. Aquests documents públics, en el cas d'hipoteques d'immobles, s'inscriuen, a més a més, en els registres corresponents per adquirir eficàcia constitutiva i davant de tercers. En el cas de pignoracions, els béns donats com a penyora habitualment es dipositen en l'entitat. No es permet la cancel·lació unilateral per part del deutor, i es manté la garantia efectiva fins al reemborsament total del deute.

Les garanties personals o fiances s'estableixen a favor de l'entitat i, llevat de supòsits excepcionals, es formalitzen també davant de notari a través d'un document públic, per tal de dotar el contracte de la màxima seguretat jurídica de formalització i poder reclamar jurídicament mitjançant un procediment executiu en cas d'impagament. Constitueixen un dret de crèdit davant del garant amb caràcter irrevocable i a primera demanda.

A més de la mitigació del risc provinent de les garanties formalitzades entre els deutors i l'entitat, com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM el grup disposa per a una cartera d'actius determinada d'una garantia addicional proporcionada per l'EPA, amb efectes retroactius el 31 de juliol de 2011 i per un període de deu anys (vegeu-ne més detall en la nota 2 dels comptes anuals consolidats de 2016).

El banc no ha rebut garanties significatives sobre les quals s'estigui autoritzat a vendre-les o pignorar-les, amb independència que s'hagi produït un impagament per part del propietari de la garantia esmentada, excepte per les pròpies de l'activitat de tresoreria, que majoritàriament són adquisició temporal d'actius amb venciments a no més de tres mesos, per la qual cosa el seu valor raonable no difereix substancialment del seu valor comptable. El valor raonable dels actius venuts amb pacte de recompra procedents de l'adquisició temporal s'inclouen en l'epígraf "Passius financers mantinguts per negociar" dins de posicions curtes de valors.

D'altra banda, els actius cedits procedents d'aquesta mateixa operativa pugen a 855.145 milers d'euros i estan inclosos segons la seva naturalesa en cessions temporals de les notes 19 i 20 dels comptes anuals consolidats de 2016.

La principal concentració de risc en relació amb tots aquests tipus de garanties reals o millores creditícies correspon a l'ús de la garantia hipotecària com a tècnica de mitigació del risc de crèdit en exposicions de préstecs amb destinació de finançament o construcció d'habitatges o altres tipus d'immobles. En termes relatius, l'exposició garantida amb hipoteques suposa un 66,1% del total de la inversió bruta.

En el cas d'operacions de mercat, en línia amb les

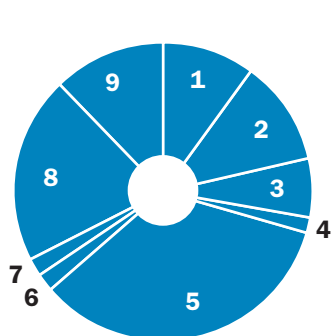
* Per a més informació vegeu la nota 11 "Préstecs i bestretes" dels comptes anuals consolidats de 2016 i el capítol de l'Informe anual "Informació financera del grup Banc Sabadell".

tendències generals, el grup Banc Sabadell també disposa de drets i acords contractuals de compensació (*netting*) amb totes les contraparts financeres amb què contracta instruments derivats, així com alguns acords de col·lateral (CSA); tot això amb l'objectiu de mitigar l'exposició al risc de crèdit i evitar concentracions excessives. Les garanties dipositades a Banc Sabadell com a col·lateral al tancament de 2016 eren de 131 milions d'euros (218 milions d'euros al tancament de 2015).

de les carteres d'instruments de deute (G8). El desglossament del total de l'exposició qualificada segons els diferents nivells interns és el que s'exposa en el gràfic G9.

Qualitat creditícia dels actius financers

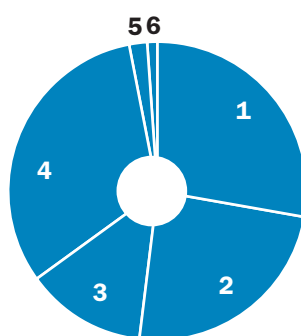
Tal com s'ha exposat anteriorment, el grup, en termes generals, qualifica mitjançant models interns la majoria dels acreditats (o operacions) amb els quals incorre en risc de crèdit. Aquests models s'han dissenyat tenint en compte les millors pràctiques que planteja el NACB. No obstant això, no totes les carteres en què s'incorre en risc de crèdit disposen de models interns a causa, entre altres motius, del fet que, per al seu disseny raonable, cal un mínim d'experiència en casos d'impagament. Per això, com a millor descripció de la qualitat de la cartera des d'una perspectiva integral, en el quadre següent s'utilitzen els graus de qualificació del Banc d'Espanya a l'efecte d'anàlisi del risc de crèdit a què el grup està exposat i d'estimació de les necessitats de cobertura per deteriorament del seu valor

G7

Perfil global de risc per carteres
(distribució per exposició al risc de crèdit) %EAD (*exposure at default*)

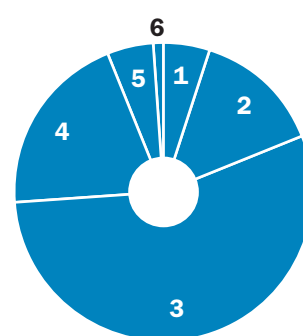
1	Grans empreses	10,2
2	Empreses mitjanes	10,6
3	Petites empreses	6,1
4	Comerços i autònoms	1,6
5	Hipoteques	34,3
6	Consum	2,0
7	Bancs	2,7
8	Sobirans	18,7
9	Altres	13,9

G8

Qualitat creditícia dels actius financers (en %)

1	Sense risc apreciable	28
2	Risc baix	24
3	Risc mitjà-baix	13
4	Risc mitjà	32
5	Risc mitjà-alt	2
6	Risc alt	1

G9

Distribució de l'exposició per nivell de qualificació (en %)

1	AAA/AA	5
2	A	14
3	BBB	55
4	BB	20
5	B	5
6	Resta	1

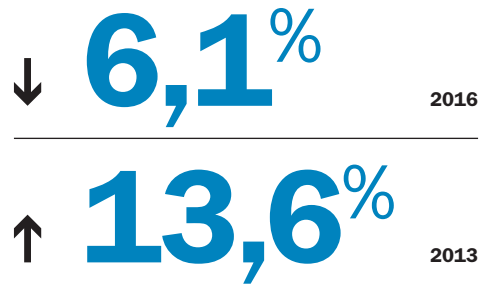
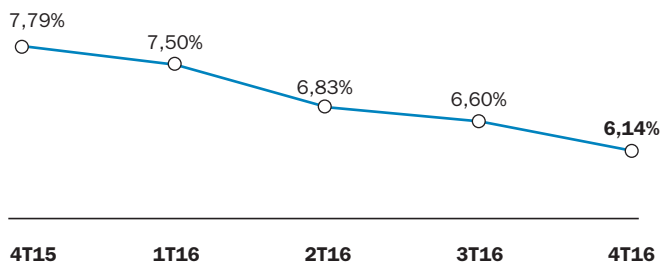
La ràtio de morositat segueix descendint
i se situa en el 6,1%.

El saldo de dubtosos i actius problemàtics continua
disminuint a bon ritme.

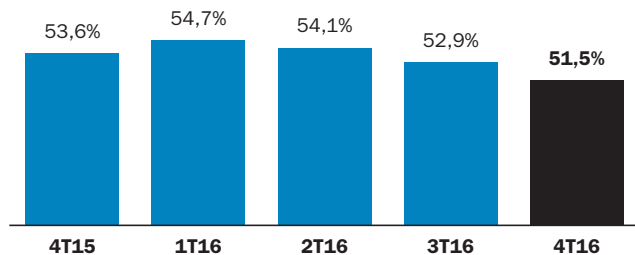
La venda proactiva d'actius immobiliaris
ha demostrat ser una estratègia d'èxit.

G10

Ràtio de morositat

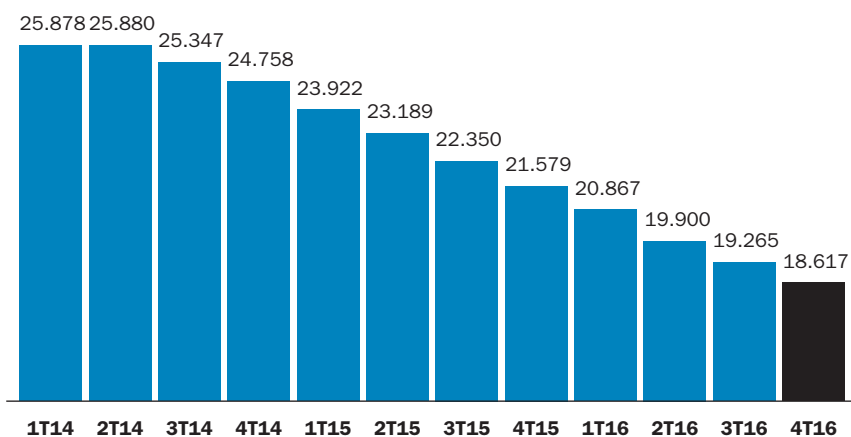
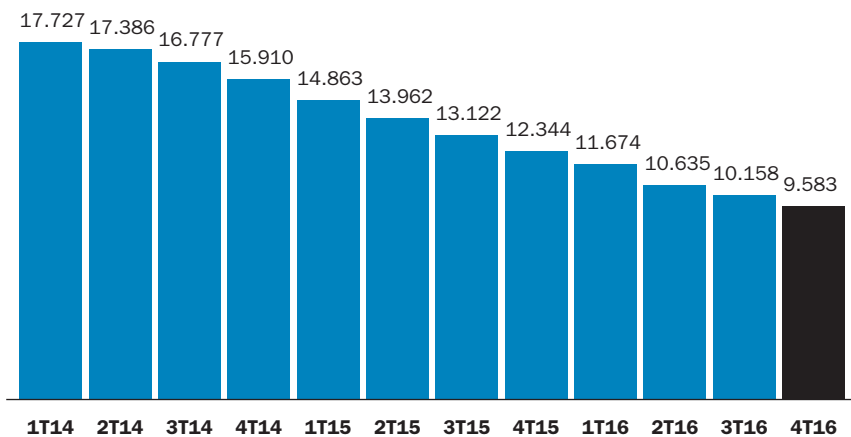
Ràtio de cobertura

En el transcurs de l'any 2016 s'ha observat una millora en l'evolució dels actius dubtosos, que s'han reduït en 2.814 milions d'euros, cosa que ha comportat que la ràtio de morositat se situés en el 6,14% al tancament de l'exercici (G10).*

Mitjançant la gestió activa realitzada pel banc, s'ha aconseguit una reducció destacable dels actius problemàtics des de l'exercici de 2013, que s'ha reduït molt per sobre dels objectius del pla estratègic (G11 i G12).

* Per a més informació vegeu la nota 11 "Préstecs i bestretes" dels comptes anuals consolidats de 2016 i el capítol de l'Informe anual "Informació financera del grup Banc Sabadell".

-7.411 M€

Risc de concentració

El risc de concentració es refereix a exposicions amb potencial de generar pèrdues prou grans per amenaçar la solvència financera de la institució o la viabilitat de la seva activitat ordinària. Aquest risc es divideix en dos subtipus bàsics:

- Risc de concentració individual: imperfecta diversificació del risc idiosincràtic en la cartera a causa de la petita dimensió d'aquesta o d'exposicions molt grans en clients específics.
- Risc de concentració sectorial: imperfecta diversificació dels components sistemàtics del risc de la cartera, que poden ser factors sectorials, geogràfics, etc.

Per tal de dur a terme una gestió eficient del risc de concentració, Banc Sabadell disposa d'una sèrie d'eines i polítiques específiques:

- Mètriques quantitatives del RAS i el seu seguiment posterior com a mètriques de primer nivell.

- Límits individuals a riscos o clients considerats com a rellevants fixats per la Comissió Executiva.
- Delegacions que obliguen al fet que les operacions dels clients més rellevants siguin aprovades pel Comitè d'Operacions de Crèdit o fins i tot per la Comissió Executiva.

Vegeu informació sobre l'exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària en la nota 4 dels comptes anuals consolidats de 2016 (apartat 4.4.1.7.4).

Exposició en clients o grans riscos

El 31 de desembre de 2016, no hi havia acreditats amb un risc concedit que individualment superés el 10% dels recursos propis del grup.

El 32% del crèdit *performing* es troba fora d'Espanya.

Risc de país: exposició geogràfica del risc de crèdit

El risc de país és aquell que concorre en els deutes d'un país globalment considerats com a conseqüència de raons inherents a la sobirania i a la situació econòmica d'un país, és a dir, per circumstàncies diferents del risc de crèdit habitual. Es manifesta amb la incapacitat eventual d'un deutor per afrontar les seves obligacions de pagament en divises davant de creditors externs, entre altres motius, perquè el país no permet l'accés a la divisa, perquè no es pot transferir, per la ineficàcia de les accions legals contra el prestatari per raons de sobirania, o per situacions de guerra, expropiació o nacionalització.

El risc de país no tan sols afecta els deutes contrets amb un estat o entitats garantides per aquest, sinó el conjunt de deutors privats pertanyents a aquest estat i que per causes alienes a la seva pròpia evolució o decisió experimenten una incapacitat general per fer front als seus deutes.

No hi ha restriccions significatives (com ara restriccions estatutàries, contractuals i reguladores) sobre la capacitat per accedir o utilitzar els actius i liquidar els passius del grup, sempre que l'entitat compleixi amb els

requeriments reguladors que s'estableixin a cada país, i de cap altre tipus de restriccions previstes en la NIIF 12.

Per a cada país s'estableix un límit de risc, que s'aplica a tot el grup Banc Sabadell. Aquests límits els aproven la Comissió Executiva i els òrgans de decisió corresponents segons les delegacions, i són objecte de seguiment continu amb l'objectiu de detectar amb anticipació qualsevol deteriorament en les perspectives econòmiques, polítiques o socials de cada país.

El marc d'admissió del risc de país i EF té com a principal component l'estructura de límits per a diferents mètriques, a partir de la qual es realitza el seguiment dels diferents riscos i a través de la qual l'alta direcció i òrgans delegats estableixen la gana de risc del grup.

L'estructura de límits s'articula a partir de dos nivells: mètriques de primer nivell en el RAS i límits de segon nivell o de gestió.

Així mateix, per a la gestió del risc de país s'utilitzen diferents indicadors i eines: ràtings, CDS, indicadors macroeconòmics, etc.

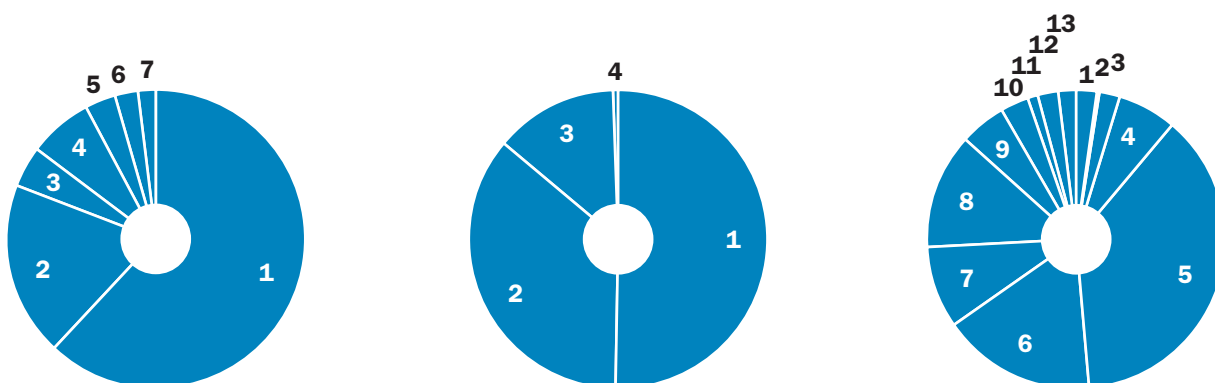
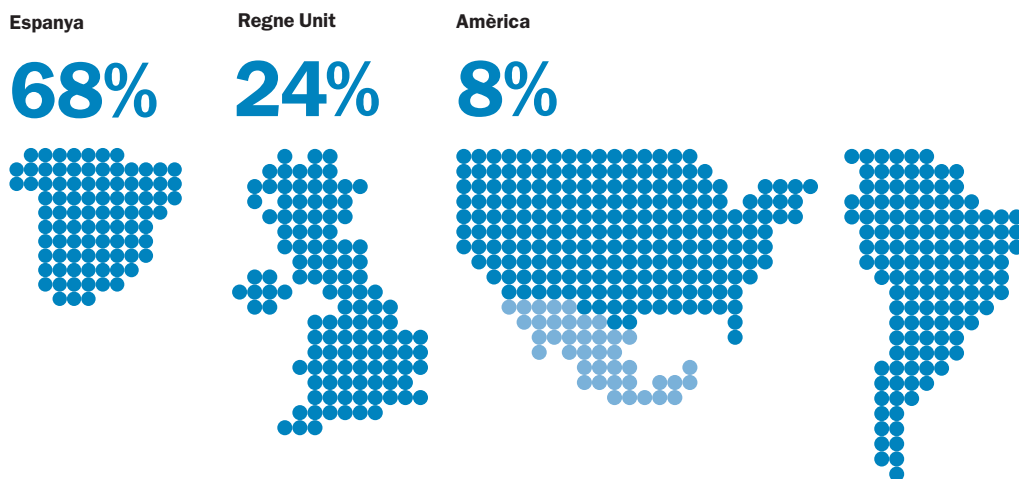
El desglossament, per tipus d'instruments financers, de l'exposició al risc sobirà, amb el criteri requerit per l'Autoritat Bancària Europea (a partir d'ara, EBA), el 31 de desembre de 2016 s'exposa en el gràfic G14.

En milions d'euros

	2016				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Entitats de crèdit	18.269,73	8.058,20	8.463,92	1.208,78	538,84
Administracions públiques	32.794,94	19.758,60	9.533,96	3.425,63	76,76
Administració central	25.016,11	14.395,30	9.403,08	1.179,13	38,61
Resta	7.778,83	5.363,31	130,88	2.246,50	38,15
Altres institucions financeres	3.761,10	2.700,96	525,92	481,11	53,11
Societats no financeres i empresaris individuals	64.159,25	51.874,70	3.429,71	8.211,14	643,70
Construcció i promoció immobiliària	7.647,18	7.008,31	87,63	505,74	45,50
Construcció d'obra civil	1.879,04	1.820,93	23,81	22,71	11,59
Resta de finalitats	54.633,03	43.045,46	3.318,27	7.682,69	586,61
Grans empreses	24.658,63	16.496,53	2.424,41	5.408,74	328,94
Pimes i empresaris individuals	29.974,40	26.548,93	893,86	2.273,95	257,67
Resta de llars i ISFLSH	78.609,08	39.866,07	36.253,46	1.614,78	874,78
Habitatges	67.015,35	31.112,37	33.598,90	1.579,75	724,34
Consum	7.515,54	5.764,95	1.603,14	17,10	130,35
Altres finalitats	4.078,19	2.988,75	1.051,41	17,93	20,10
TOTAL	197.594,10	122.258,53	58.206,96	14.941,43	2.187,19

T2 Distribució de la concentració de riscos per activitat a tot el món

G13 Distribució del crèdit viu del grup Banc Sabadell. En percentatge. Dades del 4T 2016.

G14 Desglossament de l'exposició al risc sobirà (en %)

1	Espanya	62,0
2	Itàlia	18,9
3	Estats Units	4,5
4	Regne Unit	6,9
5	Portugal	3,5
6	Mèxic	2,4
7	Resta del món	1,8

G15 Distribució del risc de contrapart (en %) (per zona geogràfica)

1	Zona euro	50,4
2	Resta d'Europa	35,8
3	EUA i Canadà	13,3
4	Resta del món	0,5

G16 Distribució del risc de contrapart per ràting (en %)

1	AAA / Aaa	2,3
2	AA+ / Aa1	0,4
3	AA / Aa2	2,2
4	AA- / Aa3	6,4
5	A+ / A1	37,3
6	A / A2	16,7
7	A- / A3	8,9
8	BBB+ / Baa1	12,5
9	BBB / Baa2	5,1
10	BBB- / Baa3	3,0
11	BB+ / Ba1	1,2
12	BB / Ba2	2,2
13	Resta	1,7

Risc de contrapart

En aquest epígraf s'inclou el risc de crèdit per activitats en mercats financers que es desenvolupa a través de l'operativa específica de risc de contrapart (derivats i operacions amb compromisos de recompra), operativa de mercats monetaris i operativa de renda fixa. D'aquesta manera es porta a terme una gestió i un seguiment integral de l'exposició com a resultat de l'activitat en els mercats financers.

L'exposició com a resultat de l'activitat en mercats financers sota criteris de gestió es concentra principalment en entitats financeres (EF) i cambres de compensació (CP).

La filosofia de la gestió del risc de contrapart és consistent amb l'estratègia del negoci, i busca en tot moment la creació de valor dins d'un equilibri entre rendibilitat i riscos. En aquest sentit, s'han establert uns criteris de supervisió i seguiment del risc de contrapart derivat de

l'activitat en els mercats financers, que garanteixen al banc desenvolupar la seva activitat de negoci respectant els llindars de riscos aprovats per l'alta direcció.

El grup Banc Sabadell disposa d'un sistema d'avaluació i de gestió d'aquests riscos que permet un seguiment i control diari del compliment de límits aprovats. Els gràfics G15 i G16 mostren la distribució del risc de contrapart per zona geogràfica i qualificació creditícia.

Tal com s'observa en la taula, el risc es concentra en contraparts amb qualitat creditícia alta, tenint un 65% del risc amb contraparts amb un ràting igual o superior a A.

Al juny de 2016, sota la llei EMIR (Regulation 648/2012) entra en aplicació per al grup l'obligació de liquidar i compensar per cambres de compensació (CP) certs derivats OTC, i, per tant, els derivats contractats pel grup susceptibles d'anar per cambra s'estan canalitzant a través d'aquests agents. Al seu torn, des del grup s'ha

fomentat l'estandardització dels derivats OTC de cara a fomentar la utilització de les cambres de compensació. L'exposició amb CP és equivalent a l'import de les garanties dipositades.

Pel que fa a l'operativa en derivats en mercats organitzats (MO), es considera sota criteris de gestió que no hi ha exposició, atès que el risc no existeix perquè els MO actuen com a contrapartida en les operacions i es disposa del mecanisme de liquidació i de garanties per assegurar la transparència i continuïtat de l'activitat. Igual que en les CP, l'exposició és equivalent a les garanties dipositades.

La filosofia de la gestió del risc de contrapart és consistent amb l'estratègia del negoci, i busca en tot moment la creació de valor dins d'un equilibri entre rendibilitat i riscos. En aquest sentit, s'han establert uns criteris de supervisió i seguiment del risc de contrapart derivat de l'activitat en els mercats financers, que garanteix al banc desenvolupar la seva activitat de negoci respectant els llindars de riscos aprovats per l'alta direcció.

La metodologia de quantificació de l'exposició és de *mark-to-market* (a partir d'ara MTM) més *add-on*. L'MTM representa l'exposició actual i s'entén com el cost de substituir una operació a valor de mercat en cas que una contrapart faci *default*. L'*add-on* representa el risc potencial futur que pot assolir una operació en un determinat termini de temps, ateses les característiques de l'operació i les variables del mercat de què depèn. En el cas d'operacions sota acord de col·lateral, l'*add-on* representa la possible fluctuació de l'MTM entre el moment del *default* i el tancament en el mercat de la posició. Si no està sota acord de col·lateral, representa la possible fluctuació de l'MTM al llarg de la vida de l'operació.

Amb caràcter diari, al tancament del mercat, es recalculen totes les exposicions d'acord amb els fluxos d'entrada i sortida d'operacions, amb les variacions de les variables del mercat i amb els mecanismes de mitigació del risc establerts en el grup. D'aquesta manera les exposicions queden sotmeses a un seguiment diari i a un control sota els límits aprovats per l'alta direcció. Aquesta informació queda integrada en els informes de riscos per tal de reportar-la als departaments i les àrees responsables de la gestió i el seguiment d'aquests.

En relació amb el risc de contrapart, el grup adopta diferents mesures de mitigació. Les mesures principals són:

- Acords de *netting* en derivats (ISDA i CMOF)
- Acords de col·lateral en derivats (CSA i Annex III) i en *repos* (GMRA)

Els acords de *netting* permeten l'agregació dels MTM positius i negatius de les operacions amb una mateixa contrapart, de manera que en cas de *default* s'estableix una única obligació de pagament o cobrament en relació amb totes les operacions tancades amb aquesta contrapart.

Per defecte, el grup disposa d'acords de *netting* amb totes les contraparts que vulguin operar en derivats.

Els acords de col·lateral, a més d'incorporar l'efecte *netting*, incorporen l'intercanvi periòdic de garanties que mitiguen l'exposició actual amb una contrapart en relació amb les operacions subjectes a aquest contracte.

El grup estableix la necessitat de disposar d'acord de col·lateral per poder operar en derivats o *repos* amb entitats financeres. El contracte de col·lateral estàndard del grup és bilateral (és a dir, ambdues parts estan obligades a dipositar col·lateral) i amb intercanvi diari de garanties sempre en efectiu i en divisa euro.

Actius compromesos en activitats de finançament

Al tancament de 2016 i 2015 hi ha certs actius financers compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia respecte a certs passius. Aquests actius corresponen principalment a préstecs vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries, cèdules territorials o bons de titulització a llarg termini (vegeu la nota 21 i els annexos III i IV dels comptes anuals consolidats de 2016). La resta d'actius compromesos són valors representatius de deute que són lliurats en operacions de cessió temporal d'actius, els col·laterals pignorat (préstecs o instruments de deute) per accedir a determinades operacions de finançament amb bancs centrals i tota mena de col·lateral lliurat per garantir l'operativa de derivats.

D'altra banda, el banc ha utilitzat part de la seva cartera de préstecs i crèdits homogenis en títols de renda fixa a través de la transferència dels actius a diferents fons de titulització creats amb aquesta finalitat. D'acord amb el que regula la normativa vigent, les titulitzacions en què no s'hagi produït una transferència substancial del risc no es poden donar de baixa del balanç.

Vegeu més informació sobre els programes de finançament en el mercat de capitals a continuació, en risc de liquiditat.

Risc de liquiditat

Definició

El risc de liquiditat apareix per la possibilitat d'incórrer en pèrdues a causa de la incapacitat d'atendre els compromisos de pagament, encara que sigui de manera temporal, perquè no es disposa d'actius líquids o no es pot accedir als mercats per obtenir refinançament a un preu raonable. Aquest risc es pot derivar per motius sistèmics o particulars de l'entitat.

El grup està exposat a requeriments diaris dels seus recursos líquids disponibles per les mateixes obligacions contractuals dels instruments financers que negocia, com ara venciments de dipòsits, disposicions de crèdits, liquidacions d'instruments derivats, etc. L'experiència mostra, però, que acaba sent requerit un import mínim, fet que, a més a més, és predictable amb un alt nivell de confiança.

En aquest àmbit, el grup Banc Sabadell té com a objectiu mantenir uns actius líquids i una estructura de finançament que, d'acord amb els seus objectius estratègics i sobre la base del seu RAS, li permetin atendre amb normalitat els seus compromisos de pagament a un cost